

INSTITUT SPREMENJENIH OKOLIŠČIN V NOVEJŠI SODNI PRAKSI

Klemen Drnovšek

IV. RAZVEZA ALI SPREMEMBA POGODBE ZARADI SPREMENJENIH OKOLIŠČIN

Predpostavke

112. člen

(1) Če nastanejo **po sklenitvi pogodbe okoliščine**, ki **otežujejo izpolnitev obveznosti** ene stranke, ali če se zaradi njih **ne da doseči namena pogodbe**, v obeh primerih pa v tolikšni meri, da pogodba očitno **ne ustreza več pričakovanjem** pogodbenih strank in bi bilo po splošnem mnenju **nepravično ohraniti jo v veljavi** takšno, kakršna je, lahko stranka, ki ji je izpolnitev obveznosti otežena, oziroma stranka, ki zaradi spremenjenih okoliščin ne more uresničiti namena pogodbe, **zahteva razvezo pogodbe**.

(2) Razveze pogodbe **ni mogoče zahtevati**, če bi bila morala stranka, ki se sklicuje na spremenjene okoliščine, ob sklenitvi pogodbe te okoliščine **upoštevati ali če bi se jim bila lahko izognila oziroma, če bi njihove posledice lahko odklonila**.

(3) Stranka, ki zahteva razvezo pogodbe, se ne more sklicevati na spremenjene okoliščine, ki so nastale **po izteku roka, določenega za izpolnitev njene obveznosti**.

(4) Pogodba se ne razveže, če **druga stranka ponudi ali privoli**, da se ustrezni pogodbeni **pogoji pravično spremenijo**.

(5) Če sodišče razveže pogodbo zaradi spremenjenih okoliščin, naloži na zahtevo druge stranke stranki, ki je razvezo zahtevala, da povrne drugi stranki **pravičen del škode**, ki ji je zaradi razveze pogodbe nastala.

Sodba in sklep III Ips 17/93

„Zaradi otežkočenja izpolnitve denarne obveznosti razveze pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin ni mogoče zahtevati.“

1. Sprememba okoliščin povzroči neenakovrednost vzajemnih obveznosti

VSL sodba I Cp 1507/2010

*„Pritožbeno sodišče tudi nima pomislekov glede vprašanja, ali je mogoče uporabiti klavzulo *rebus sic stantibus* kadar je otežena izpolnitev denarne obveznosti. Če klavzulo **rebus sic stantibus razumemo z vidika teorije kavze, načela enakovrednosti dajatev in načela pravičnosti**, ni namreč prav nobenega argumenta, ki bi v primeru otežene izpolnitve denarne obveznosti izključeval to oblikovalno upravičenje. Pritožbeno sodišče zato odstopa od starejše sodne prakse, ki pa je bila kasneje tudi že presežena.“*

VSL sodba in sklep I Cpg 573/2015

„Če je do zvišanja cen prišlo zaradi naraščanja cen v daljšem časovnem obdobju (zaradi trenda naraščanja cen nepremičnin v gospodarstvu), to ne predstavlja nepredvidljivega dogodka, na katerega bi se tožnik po nasprotni tožbi lahko utemeljeno skliceval, in to ne glede na končni rezultat (npr. 100% ali več kot 100% višje cene). Drugače bi veljalo v primeru velikega in izjemno naglega skoka cen.“

VSL sodba in sklep II Cp 829/2012

„Glede na trend ob sklepanju pogodbe (celoletni porast za 12 %), je torej tožena stranka lahko pričakovala v približno treh letih 36 % porast, dejansko pa je prišlo do 46,16 % porasta, kar je torej le 10 % več od tistega, na kar bi tožeča stranka morala računati, tega pa ni mogoče šteti kot bistvenega zvišanja cen.“

VSL sklep II Cp 3916/2009

„Spreminjanje cen nepremičnin na trgu je splošno znano dejstvo, ki ga stranke morajo in morejo upoštevati v primeru vestnega in skrbnega ravnanja. Na zvišanje (ali padec) cen je torej treba računati in se v primeru normalnega poslovnega rizika, kot tudi zvišanja cen, če se gospodarstvo usmerja k zvišanju cen, na neke normalne oziroma predvidljive spremembe cen stranka v okviru spremenjenih okoliščin ne more uspešno sklicevati. Drugače pa je, če gre za takšno intenziteto sprememb oziroma takšen dvig cen (bistven), da stranko prizadene v takšni meri, ki ima naravo očitnega nesorazmerja, neekvivalentnosti vzajemnih pogodbenih dajatev.“

VSL sodba I Cpg 803/2013

„Pritožbeno sodišče pritrjuje, da bi se toženka morala zavedati, da se v treh letih cena lahko spremeni oziroma, da je šlo za neke vrste špekulativno pogodbo za obe stranki, s katero si je toženka zagotovila fiksno ceno, ki jo je bila tožnica dolžna zagotavljati ves čas trajanja pogodbe. Pravilno je obrazložilo, da je sprememba cen električne energije v času treh let poslovni riziko, katerega se je toženka morala zavedati.“

2. Sprememba okoliščin vpliva na finančni položaj stranke

VSL sodba in sklep I Cpg 606/2010

„Izguba v poslovanju kot tudi finančna nelikvidnost sama po sebi ne more predstavljati pravno upoštevne spremenjene okoliščine. Lahko se kaže samo kot posledica nastopa spremenjenih okoliščin, ne pa kot takšna okoliščina sama.“

VSL sodba I Cpg 772/2013

„Uveljavljanje gospodarske krize kot spremenjene okoliščine je lahko uspešno **le v primeru**, da je zahtevak podprt z dejstvi in dokazi, pri katerih bi morala tožnica razkriti in obrazložiti: 1. **spremembo dohodkov/odhodkov** zaradi krize, 2. kako se je doslej **odzvala na spremenjene okoliščine** in v čem so te okoliščine **nepričakovane, zunanje**, 3. kako spremenjene okoliščine **vplivajo na pogodbo** in splošni položaj tožnice, 4. kako je **ocenjevala tveganje**, 5. kako je ravnala, da ji ni mogoče očitati pomanjkanja potrebne **skrbnosti** in kaj je storila, da bi izpolnila načelo oziroma temeljno zavezo **pacta sunt servanda**.“

3. Uveljavljanje razveze ali spremembe pogodbe

VSL sodba I Cpg 599/2011

*„Obvestilo nasprotni stranki o nastopu spremenjenih okoliščin je potrebno zgolj v **izogib morebitni odškodninski obveznosti**. Ne pomeni pa, da se z obvestilom lahko nadomesti tudi potrebna odstopna izjava.“*

VSL sodba I Cpg 803/2013

„Povedano drugače, na podlagi spremenjenih okoliščin toženka ni pridobila pravice odstopiti od pogodbe z enostransko izjavo, temveč bi lahko zahtevala razvezo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin pred sodiščem le z oblikovalno tožbo.“

VDSS sodba in sklep Pdp 1063/2008

»Zgolj dejstvo, da je direktor tožene stranke tožnika seznanil s spremenjenimi okoliščinami in mu povedal, da odstopa od pogodbe o izobraževanju, ne pomeni, da je pogodba prenehala veljati, saj tožnik ni izrazil svojega soglasja (ampak je molčal).«

VSL sodba I Cpg 803/2013

„Pritožbeno sodišče uvodoma pojasnjuje, da pogodba zaradi spremenjenih okoliščin **ni razvezana že po samem zakonu**. V primeru upoštevni spremenjenih okoliščin je namreč potrebno, da stranka **zahteva razvezo pogodbe**. Določba 112. člena Obligacijskega zakonika (v nadaljevanju OZ) o razvezi pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin priznava pogodbeniku izpodbojno upravičenje, ki se uveljavlja z **oblikovalno tožbo oziroma s konstitutivnim zahtevkom**. V primeru, ko nasprotna stranka ne soglaša z razvezo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin, lahko torej pogodbeni stranka zahtevo uveljavlja **le s sodno intervencijo** (s tožbo oziroma nasprotno tožbo) in **ne zgolj z ugovorom**.“

Sodba II Ips 74/2011

„Izpodbojnega zahtevka, ki je pogoj za uveljavljanje razveze pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin (112. člen OZ), tožnik ni postavil. Drugačno uveljavljanje razveze pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin **(na primer z ugovorom) ne pride v poštev**.“

VSL sodba II Cp 1820/2014

„Spremenjene okoliščine stranko, ki se nanje sklicuje, opravičujejo le do razveze, ne pa do spremembe pogodbe – možnost, da ponudi ali privoli, da se ustrezni pogodbeni pogoji spremenijo, pa je dana samo nasprotni stranki, če želi takšno pogodbo vzdržati v veljavi. Tožeča stranka s tožbo spremembe že sklenjene pogodbe ne more izsiliti.“

4. Časovna omejenost uvljavljanja zahtevka

VSL sodba in sklep I Cpg 212/2011

*„Institut spremenjenih okoliščin je namenjen le za situacije, ko ena pogodbená stranka **še ni izpolnila svoje obveznosti** in je zaradi spremenjenih okoliščin njena izpolnitev otežena oziroma se ne da doseči namena pogodbe. 3. odstavek 112. člena OZ, ki določa, da se stranka, ki zahteva razvezo, ne more sklicevati na spremenjene okoliščine, ki so nastale po izteku izpolnitvenega roka, kaže na to, da zakon **ne daje možnosti razveze pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin, če so te nastopile po izteku izpolnitvenega roka.**“*

Sodba in sklep III Ips 40/2012

„Navkljub izpolnitvi pogodbenih obveznosti upoštevanje spremenjenih okoliščin izjemoma pride v poštev, še zlasti, če gre za primer, ko ena pogodbeni stranka zatrjuje, da se ne da doseči namena pogodbe. Takšen izjemen primer predstavlja prodaja nepremičnine, na kateri se v prihodnosti pričakuje možnost gradnje.“

Sodba in sklep II Ips 1034/2007

„Pri uveljavljanju zahtevka za razvezo pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin gre za oblikovalno tožbo, ki ni podvržena zastaranju, s katero se udejanja oblikovalno upravičenje, oblikovalna pravica materialnega prava, ki prav tako ne more zastarati.“

5. Odpoved sklicevanju na spremenjene okoliščine

Sodba III Ips 224/2008

„Zato se je načelno sicer mogoče strinjati s tem, da bi uvedba (novega) DDV lahko predstavljala tak ukrep ekonomske politike, ki bi omogočal stranki sklicevanje na spremenjene okoliščine oziroma da bi zaradi povišanja cen posledično bil utemeljen zahtevk na podlagi 637. člena ZOR. Vendar pa je v predmetnem sporu ključna ugotovitev pritožbenega sodišča, da sta pravdni stranki spremenjeni sistem obdavčevanja pričakovali in se s tretjim odstavkom 2. člena Pogodbe smiselno vnaprej odpovedali sklicevanju na spremenjene okoliščine v zvezi s povečanjem davščin na dogovorjeno fiksno ceno. “